Obraćanje Visokog predstavnika Sjeverno-atlanskom vijeću

Gospodine generalni sekretaru, Lord Robertson,

Predsjedavajući Vojnog komiteta, admirale Venturoni,

Članovi Sjeverno-atlanskog vijeća,

Dame i gospodo,

Šest godina nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma Bosna i Hercegovina ostaje u svakom smislu u samom srcu regiona u kojem postiže spor, ali istinski napredak ka stabilnoj i prosperitetnoj budućnosti. Neki su uvjereni da je došlo vrijeme da međunarodna zajednica spakuje kofere i ode. Moja današnja poruka koju vam upućujem je da još uvijek nismo stigli do te faze – otići sada značilo bi preuzeti rizik da ova država, koja je u srcu Evrope, doživi neuspjeh. Kao što je slučaj Avganistana izuzetno tragično potvrdio, posljedice problematičnih država se osjećaju u svakoj od naših zemalja. One stvaraju probleme koji utiču na svijet u cjelini – putem nekontroliranih migracija, prekograničnog kriminala i politički i ideološki inspiriranog terorizma.

Sasvim je jasno da je vremenom došlo do preusmjeravanja međunarodnih sredstava i pažnje na akutnije slučajeve kao što je Avganistan. Angažman međunarodne zajednice u BiH nije beskonačan. Imamo konkretne vojne i civilne zadatke. Ovu činjenicu konstantno ponavljamo građanima i organima vlasti u BiH. Situacija je jasna – mora se postići više uz korištenje

manje sredstava. Već u toku svog mandata nadgledao sam smanjenje OHR-ovog budžeta za više od 20 %. Ovaj proces se mora još brže i odlučnije nastaviti i obuhvatiti sve međunarodne agencije na terenu.

Moj Ured se većim dijelom 2001. godine bavio formuliranjem detaljnih i sveobuhvatnih prijedloga za reorganiziranje sveukupnog prisustva civilnih predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini – dodatnog zadatka koji su mi povjerili Vijeće općih poslova EU i Vijeće za implementaciju mira. Ovim naporima se želi optimizirati efikasnost kako bi preostali zadaci mogli biti izvršeni uz što veću usredotočenost, bolju koordinaciju i manje troškove. Kako međunarodne agencije budu završavale svoj posao u konkretnim oblastima kojima se bave tako treba ubrzati proces prenošenja nadležnosti na domaće agencije.

Ukratko, aktivno radimo na tome da mi ostanemo bez posla i "zaposlimo" Bosance i Hercegovce tako što će oni preuzeti odgovornost za svoje obaveze i za budućnost. Koncept odgovornosti ("ownership") i lokalna nadležnost je u samom središtu moje strategije od početka mog mandata. Proces preuzimanja odgovornosti je spor i tek sada počinje zaživljavati.

Očekujem da će velika većina suštinskih zadataka koje obavlja OHR biti izvršena u slijedeće dvije godine. Moj model uspostave radnih tijela (Task Forces) će doprinijeti ovom procesu putem značajnog poboljšanja koordinacije i efikasnosti u provođenju aktivnosti međunarodne zajednice u BiH. U tom momentu, organizacije kao što su OSCE, Svjetska banka, UNDP i prije svega EC će imati ulogu koju imaju i u drugim zemljama u tranziciji odnosno da čvrsto utemelje demokraciju i funkcionalnu tržišnu ekonomiju. S obzirom da je budućnost BiH u Evropi i njenoj integraciji u evropske strukture, uloga koju ima i koju će u budućnosti imati Evropska unija je zaista od

suštinskog značaja. Sudjelovanje Evropske unije u procesu normalizacije Bosne i Hercegovine se može unaprijediti.

Dozvolite mi da se kratko osvrnem na sličan proces reorganizacije koji, koliko mi je poznato, razmatra NATO. Isto onako kako su u proteklih šest godina civilne i vojne organizacije za implementaciju mira uspješno sarađivale u oblastima koje se međusobno dopunjavaju, uvjeren sam da sada možemo koordinirati i naše napore usmjerene ka optimiziranju efikasnosti – uvijek imajući na umu zadatke koje tek treba ispuniti i sredstva koja će nam biti potrebna za njihovo ostvarenje. Svjestan sam da je broj trupa samo jedno od mjerila vojnog potencijala. Na kraju, *osposobljenost* trupa je ono što je bitno, a ne njihova brojnost. Mogućnost SFOR-a da održi sigurno okružje tokom implementacije preostalih zadataka u okviru procesa implementacije mira će odrediti uspješnost poslijeratnog oporavka Bosne i Hercegovine – NATO će procijeniti koliko je trupa potrebno da bi se ispunio ovaj zadatak. I dalje ću tijesno sarađivati sa Komandantom SFOR-a kako bismo ostvarili naš krajnji cilj.

Ono što je i dalje najvažnije za nas su rezultati. Što smo postigli i što još uvijek treba ostvariti? Sveukupno gledano postiže se istinski napredak i sasvim je izvjesno da postoji svjetlo na kraju tunela. Međutim, naš posao još uvijek nije okončan. Sada organi vlasti Bosne i Hercegovine moraju poduzeti više – mora se ubrzati proces implementacije mira i provođenja reformi.

Naše aktivnosti ostaju usmjerene na prioritete utvrđene tokom Briselske konferencije Vijeća za implementaciju mira, a to su:

-ekonomska reforma,

-povratak izbjeglica,

-konsolidacija institucija, uključujući i uspostavu nezavisnog sudstva koje će osigurati vladavinu zakona,

-uz to, sve više usmjeravamo pažnju na obezbjeđenje dugotrajne bezbjednosti putem vojno-sigurnosne reforme i restruktuiranja.

Dozvolite mi da započnem sa pitanjem ekonomske reforme. Tokom protekle godine bili smo svjedoci znatnog napretka koji je postignut u procesu uspostave modernog bankarskog sistema. Nadalje, tokom prošle godine konvertibilna marka BiH je izrasla u ključni stub stabilnosti, s obzirom da je došlo do povećanja deviznih financijskih rezervi sa 1 milijarde na 2,6 milijardi konvertibilnih maraka. Međutim, u toku ove godine program privatizacije mora ostvariti puni zamah. Bosna i Hercegovina još uvijek nije prebrodila krizu u oblasti ekonomskog oporavka i ekonomske reforme – stopa nezaposlenosti je visoka, obim trgovinske razmjene sa inostranstvom nizak, domaća i strana ulaganja su skromna, čak preskromna, a životni standard građana je takav da osigurava zadovoljavanje samo najosnovnijih potreba. Morao sam nametnuti provođenje teških socijalnih reformi, kao što je reforma penzionog sektora; u tom smislu, Bosanci i Hercegovci moraju pronaći više političke volje.

A sada nekoliko riječi i o osnovnom cilju – povratku izbjeglica. Od 1995. godine, u svoj prijeratni dom se vratilo 1.3 miliona izbjeglica i interno raseljenih osoba. U toku 2000. godine broj povratnika u područja u kojima pripadaju manjinskoj etničkoj zajednici drastično se povećao, s tim što je dinamika zadržana i 2001. U posljednje dvije godine preko 130.000 izbjeglica i raseljenih osoba se vratilo u područja u kojima je etnička grupa kojoj pripadaju u manjini. Taj podatak je izuzetno važan, s obzirom da je povratak manjinskog stanovništva prava mjera uspjeha kojeg postižemo u procesu saniranja posljedica etničkog čišćenja. Ako se ista dinamika

održi, a vjerujem da je to moguće, najveći broj preostalih izbjeglica i raseljenih osoba koje se žele vratiti biće u mogućnosti da to urade do 2004. godine. Ostvarenje ovog cilja će biti potvrda strategije poslijeratne obnove zemlje – samo prije dvije godine skeptici su na masovniji povratak gledali kao na gotovo nemoguć projekat.

To bi bilo ravno historijskom dostignuću, ali i trajni dokaz da je humanitarnom intervencijom ipak moguće preusmjeriti situaciju nakon najtežih zločina na potpuno suprotan kolosijek.

Politička pitanja i institucionalna izgradnja su i dalje u fokusu mojih aktivnosti. Sve do početka prošle godine napredak po pitanju uspostave funkcionalnih institucija je u velikoj mjeri ometan konstantnom nadmoći nacionalističkih stranaka. Alijansa za promjene je po dolasku na vlast izmijenila odnos političkih snaga, što je po našem mišljenju zakašnjeli začetak normalne politike u Bosni i Hercegovini. Bolna nastojanja u proteklih šest godina su urodila plodom.

Pad Slobodana Miloševića, i prije toga smrt Franje Tuđmana u Hrvatskoj, otvorili su mogućnost za regionalnu saradnju, dok su prije toga politička nastojanja bila obilježena snovima o hegemoniji i podjelama. Ključni region oko Bosne se primaknuo nepovratnom ulasku u novu eru. Sve veći broj regionalnih inicijativa koje, između ostalih, omogućava Pakt o stabilnosti, svjedoči o novom pozitivnom raspoloženju u regionu.

Funkcionalna integracija, odnosno pristup koji smo primijenili u Bosni, može, prema mom mišljenju, odigrati veću ulogu u ispunjenju naše vizije o zemljama u regionu putem saradnje, te potpune euro-atlantske integracije, što bi bio njihov konačan cilj.

Zao duh haosa, mržnje i destrukcije još uvijek nije u potpunosti iskorijenjen, s obzirom da su optuženi ratni zločinci još uvijek na slobodi, dok nacionalističke snage čekaju na izbore i novu šansu za izgradnjom vlastitog bogatstva na bijedi svoga naroda. U toku svog mandata sam konstatno apelirao na odgovorne organe vlasti da uhapse i predaju Sudu u Hagu Radovana Karadžića, Ratka Mladića, kao i sve one koji su optuženi za ratne zločine. I ponovo danas odlučno apeliram, molim, da se to uradi, i to vrlo brzo. Bosna i Hercegovina ne može postati normalna zemlja sve dok su osobe optužene za najteže zločine na slobodi. Domaći organi vlasti isto tako moraju odigrati i svoju ulogu. Danas čak i u Republici Srpskoj postoje određeni znakovi koji upućuju na veći stepen saradnje sa Sudom u Hagu. Ali, bez obzira, neću se osloboditi skepse sve dok ne vidim konkretne rezultate.

Ovo je godina izbora. Po prvi put nakon Daytona izbore će organizirati domaći organi, a ne strane institucije. Prema odredbama Izbornog zakona kojeg je Parlamentarna skupština BiH donijela u avgustu prošle godine, državni i entitetski izborni ciklus će se produžiti sa dvije na četiri godine. Duži ciklus će omogućiti izabranim dužnosnicima da provode znatno ambicioznije i praktičnije političke programe. Četverogodišnji razmak između izbora podrazumijeva mogućnost postizanja prvih pozitivnih rezultata bolnih reformi i to prije nego što se njihovi promotori suoče za novim izborima.

Međutim, ne možemo čekati na rezultate. Nećemo dozvoliti da narednih devet mjeseci mirovne implementacije pred izbore tek tako prođe. Već sam pokrenuo dijalog sa izabranim dužnosnicima putem Konsultativnog foruma za partnerstvo. Cilj Foruma je da se putem redovitih sastanaka vodi računa o ubrzavanju dinamike mirovne implementacije, te da rad međunarodne zajednice odgovara bh. političkom realitetu, pritom vodeći proces ka potpunoj odgovornosti domaćih snaga.

Međunarodna zajednica radi na jačanju građanskog društva i razvoju autentičnog glasa koji izražava probleme građana. Prije nekoliko mjeseci sam uspostavio Građanski forum koji se već nekoliko puta sastao. U diskusijama su učešće uzeli intelektualci, umjetnici, prosvjetni radnici, religijske vođe i mnogi drugi koji su svojim idejama doprinijeli produbljavanju debate o izgledu društva kojeg građani Bosne i Hercegovine priželjkuju u svojoj zemlji.

Dozvolite mi da se osvrnem i na pitanje za koje ste, siguran sam, najviše zainteresirani. To je sigurnost. Proces očuvanja socijalnog mira, političke stabilnosti i ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini zajednički vode međunarodna zajednica i napredne snage građanskog i političkog društva u BiH. A preduvjet za taj proces je bezbjedna sigurnosna klima – u ovom trenutku SFOR je jedina prava garancija sigurnosti.

Želio bih iskoristiti ovu priliku i zahvaliti se SFOR-u pod vođstvom NATO-a na obezbjeđenju sigurnosnog okvira unutar kojeg veliki broj agencija nastoji uspostaviti institucije koje će Bosni i Hercegovini omogućiti da funkcionira kao održiva i mirna demokratska zemlja.

U toku 2001. godine je nekoliko operacija koje su izvele međunarodne organizacije u BiH nosile u sebi element rizika u smislu sigurnosti. U nekim slučajevima lokalna policija nije bila u mogućnosti ili nije htjela pružiti adekvatnu zaštitu. Događanja koja su uslijedila nakon toga naglasila su potrebu za daljim prisustvom SFOR-a u Bosni i Hercegovini, sa mogućnošću pružanja sigurnosti domaćim i međunarodnim dužnosnicima koji su izloženi napadima od strane nacionalističkih ekstremista. U maju prošle godine lokalna policija nije obezbijedila adekvatan stepen sigurnosti prilikom postavljanja kamena temeljca za izgradnju Ferhadije džamije u Banjoj Luci. Ceremonija je morala biti prekinuta usljed demonstracija i nasilja, kojom prilikom je jedan

učesnik smrtno stradao.

Drugi pokušaj je bio uspješan, pored ostalog, i zbog toga što je SFOR obezbijedio sigurno okruženje. U aprilu su službenici OHR-a i Privremene uprave koju sam ja imenovao da izvrše uvid u poslovanje Hercegovačke banke bili pretučeni i izloženi maltretiranju prilikom ulaska u banku radi vršenja uvida u njenu dokumentaciju. U urede banke su ušli tek nekoliko dana poslije pod zaštitom SFOR-a. Ova dva primjera podcrtavaju neophodnost, potrebu i važnost snačajnog prisustva SFOR-a u BiH, ukoliko želimo uspješno okončati naš zadatak. Apsolutna potreba za postojanjem jakih snaga sigurnosti u Bosni i Hercegovini ne može se nikako prenaglasiti u periodu pred, tokom i nakon općih izbora koji će biti održani u oktobru.

Od suštinskog je značaja sigurnost u budućem periodu da od 1. januara 2003. godine, kada se gasi misija UN IPTF-a, SFOR ima stalnog međunarodnog policijskog partnera. Ja apeliram na moje kolege iz EU da djeluju odmah na donošenju odluke o narednoj misiji policijskih snaga.

U domaćoj sigurnosnoj arhitekturi Bosne i Hercegovine postignuti su značajni pomaci. Dozvolite da naglasim najznačajnije:

– Prvo, deminiranje. I ove godine, rad u ovoj oblasti nastavljen je krupnim koracima.

– Drugo, državna odbrambena politika. Predsjedništvo BiH je 11. maja usvojilo Dokument o državnoj odbrambenoj politici, što predstavlja veliki uspjeh. Ovaj dokument obuhvata vojnu doktrinu zasnovanu na odbrani integriteta Države BiH.

– Treće, smanjivanje broja pripadnika entitetskih oružanih snaga. Postoji sveobuhvatan plan za restrukturiranje

entitetskih oružanih snaga. Planovi smanjivanja broja pripadnika oružanih snaga predstavljeni su u novembru. Oružane snage Federacije smanjit će se sa 22.000 pripadnika na 13.200 pripadnika do kraja 2003. godine, a oružane snage Republike Srpske smanjit će se sa 10.150 na 8.000 pripadnika do 2003, te na 6.600 do 2005. godine.

– Četvrto, sigurnosna politika za BiH. SCMM u proširenom sastavu načinio je značajne pomake na izradi suštinskog strateškog okvirnog dokumenta, Sigurnosne politike BiH.

Reformirane strukture lokalne policije i funkcionalnog neovisnog sudstva predstavljaju suštinski element u obezbjeđenju sigurnosti i vladavine prava – ova dva elementa predstavljaju osnovne dijelove sigurnosnog mozaika. Kako sam vas informirao na sastanku u Sarajevu sredinom jula prošle godine, ja vidim jasnu potrebu za policijskim snagama na državnom nivou.

Iako bi oružane snage BiH mogle u budućnosti da se razvijaju po uzoru na visoko razuđen model britanske vojske – sa njenim regionalno zasnvanim regimentalnim sistemom – ipak je postignut koncenzus o komandi i kontroli nad združenom Složenom jedinicom iz BiH, koja broji oko 130 ljudi koji će biti raspoređeni u misijama UN-a izvan BiH. Ovakva jedinica ima potencijal da pokaže da vojnici iz cijele BiH doista imaju kapacitet za profesionalan rad zajedno, uprkos nedavnom sukobu. SFOR i međunarodna zajednica bi trebali nastaviti svoje napore na ustroju BiH u skladu sa uobičajenim vojnim standardima, sa integriranim oružanim snagama.

U svjetlu ovakvog razvoja situacije i rastuće svijesti lokalnog stanovništva o potrebi smanjenja vojnih izdataka, vjerujem da mogućnost ubrzanja reforme u ovom sektoru postoji. Ovo je od suštinskog značaja za SFOR kako bi ubrzo mogao da

preda dužnost, a očigledno će biti potrebni i novi nivoi koordinirane aktivnosti od strane međunarodne zajednice. Na kraju krajeva, postoji samo jedan projekat – Mirovni sporazum – sa svoja dva aspekta tijesno povezana jedan s drugim: vojni i civilni. Na ova se dva aspekta radilo sa prevelikim stepenom neovisnosti, što se po mome mišljenju treba revidirati. Vojne snage BiH mogu igrati aktivniju ulogu u razvoju građanskog društva u ovoj zemlji ako pretrpe istinsku i pravilnu reformu. Troškovi se moraju smanjiti, aktivnosti se moraju promijeniti tako da budu više relevantne izazovima tranzicije, i posljednje ali ne i manje važno, fokus vojnih snaga se mora odlučno premještati u pravcu građanskih vrijednosti. Smanjivanje broja pripadnika entitetskih oružanih snaga predstavlja jedinstvenu priliku za provođenje reformi u ovom pravcu. SFOR može dati koristan i odlučan doprinos u ovom pogledu. Imajući ovo na umu, predlažem uspostavljanje Radne grupe za vojna i sigurnosna pitanja. O ovome sam održao preliminarne razgovore sa COMSFOR-om i on je dao inicijalnu podršku.

Mi nismo u Bosni i Hercegovini da se amaterski odnosimo prema plemenitom poslu koji obavljamo. Mi smo tu da obavimo posao, za narod Bosne i Hercegovine – kao i za narod naših zemalja iz kojih dolazimo. Mi moramo završiti ovaj posao ako želimo osigurati da postignuća ostvarena u proteklih šest godina ne budu protraćena.

Vaša podrška i dalje je osnovni bedem protiv vraćanja masovnom nasilju. Naš pristup mora i dalje biti zasnovan na postignućima a ne na vremenu provedenom ovdje – ali isto tako mora biti prekaljen novom snagom kako bi se ispunili ključni ciljevi koji će od BiH učiniti stabilnu državu u najkraćem mogućem vremenu.

Proces evropeizacije ove države polako ali sigurno dobija zamah. Postoji samo jedna budućnost koja će osigurati dugoročnu

stabilnost i prosperitet ove države – to je budućnost zasnovana na evroatlantskim integracijama. Nije slučajno što su se prvi znaci pomaka u procesu evropeizacije pojavili u vrijeme kada sami bh. građani pokazuju prve znake preuzimanja odgovornosti putem poziva za uspostavljanje većeg nivoa partnerstva sa međunarodnom zajednicom.

U konačnoj analizi, Bosnom i Hercegovinom moraju upravljati izabrani lideri ove zemlje, a ne stranci. Ima onih koji žele da preuzmu odgovornost – onih koji žele evropsku budućnost – međutim, oni još nisu spremni da sami nose to breme.

Naš konačan cilj je na vidiku, ali još ima onih koji žele posijati haos, mržnju i uništenje – njih se još treba čuvati. Vaše prisustvo u Bosni i Hercegovini je i dalje potrebno.

Hvala lijepo.